

I my musíme posilovat přírodu, nejen ona nás - Co čeká příroda od člověka?

Karel Funk

Je čas procházek, výletů, rekreací. Čím více plundrujeme přírodu, tím více se v jejích zbytcích chceme osvěžovat a posilovat. Je to jeden z tisíců paradoxů moderního člověka. Kdysi bral člověk přírodu s pokorou, dnes naopak "pokořuje vysokou horu, "bojuje" s ochránci přírody o další ústupky, o nové hotely, silnice či závodní dráhy stále výš. Kdo má komu dávat – příroda člověku nebo člověk přírodě? Zatím pojmáme přírodu – v lepším případě – jako zdroj svého osvěžení, ozdravení, zbavení se tíhy a starostí všedních dní. Budiž. Sotva nás ale napadne, že příroda sama sténá pod okovy pomíjivosti, které je podrobena, aby mohl člověk na zemi být a žít.

Přírodní bytosti vědí a očekávají, že člověk je může vysvobodit. Jak? Podívejme se na věc pohledem křesťanské ezoterie, podávaným v nové době duchovní vědou. První, kdo poznal, že impulzem Krista má být obnoven nejen člověk, ale i příroda, byl však již apoštol Pavel. Nebyl totiž jen teologem, ale v pravém slova smyslu mystikem a ezoterikem, mudrcem. Vyslovil ono hluboké slovo: "Vyčkávání tvorstva vyhlíží po tom, aby synové boží byli zjeveni. Tvorstvo totiž je podrobena marnosti, pomíjivosti ne z vlastní vůle, ale vinou toho, který je tak podrobil, ovšem v naději, že i samo tvorstvo bude vysvobozeno z otroctví zániku a nabude svobody, slávy synů božích. Vždyť víme, že veškeré tvorstvo s námi lká a společně pracuje k porodu." Pavel nehledí na přírodu tak, aby od ní něco očekával. Naopak cítí, jak příroda chce něco od člověka. A to je pro celý náš náhled na náš poměr k přírodě věc podstatná.

Trochu se zde zastavme

Příroda čeká, že sama bude osvobozena člověkem. Pavlův probuzený duch viděl a slyšel ve všem tvorstvu napjaté, toužebné očekávání. Příroda sama touží po svobodě, proto ji člověku nemůže dát. Svobodu si musí vydobýt nejprve člověk. V lepším případě cítí člověk k přírodě vděčnost či pokoru, srovnává ubohé stavby lidské s velehorami, sebe s pevností skal. Je to dobré, ale je to málo. Zsvětlenec Pavel viděl hlouběji: příroda lká ve své službě, je podrobena otroctví. Čeká na svobodu skrze člověka! Pak nastane onen porod. Je to pro lidstvo nesmírná odpovědnost. Dávni Indové viděli v přírodě jen moře pomíjivosti, majů. Ven z tohoto světa, člověče! Zpět do prvotního stavu Ducha! Do tohoto světa nepatříš! Víc říci tehdy nemohli. Pavel říká více. Člověk proniknuvší k ezoterii křesťanství, nehledá věčnost daleko od přírody. Má vznešený úkol: přinášet věčnost, kterou v sobě nosí, zpět přírodě!

I dnes občas ještě někdo hledá v přírodě zjevení vyššího světa. Je to však už výjimkou. Tuší tam ještě alespoň něco z vanutí božské čistoty a majestátu. Budiž, je to lepší, než kdyby necítil ani to. Hledá vznešenost, oddává se šumění lesů, hučení vod, velebnosti hor, záření nebeských světél. Pocity, které má, jsou zbytky náboženství, které si ještě uchoval. Ale zase jinak "mluví Pavel: To všechno ještě není pravé zjevení! To všechno teprve čeká na zjevení!

Čeká na člověka, aby zjevení přinesl. Čeká na syna božího v člověku. Teprve od něho může příroda přijmout pravou slávu zjevení." Opět: je to vznešený úkol člověka. Kdo hledí hlouběji do přírody – Pavel nebo dnešní člověk? Jde o to, co má člověk v sobě, dívá-li se do přírody. Je asi otřesný rozdíl, položíme-li vedle sebe duševní velikost a jistotu Pavlova a prázdnou a konzumní požívačnost vůči přírodě u dnešního člověka. Jen kdo má hlubokou lásku k přírodě, uslyší její odvčké volání, nalezne i vůli k jejímu vysvobozování.

Přírodní živly a lidské vlastnosti

Naši předci věděli ledacos o souvislostech živlů s lidskými vášněmi. Věděl to dobře Paracelsus, Goethe i Purkyně. Již v tomto je zahrnuto, že člověk může na přírodu působit blahodárně, nebo zhoubně. Chodil-li Ježíš po moři či utišil-li vítr, nebylo to kvůli vzbuzování údivu, ale upozornil tím, že má-li ve své duši mír a stav bez hřichu, může jej přenést i na přírodu. Hluboký ezoterní význam právě pro vztah k zemi má i Poslední večeře. Co se asi dalo v této vážné slavnostní chvíli v Kristově nitru? Jeho veliká, svět objímající a svět pronikající Lásky toužila být i ve chlebě i vínu pro lidi, pro přírodu a živly, toužila se s nimi spojit. Pavel mohl pak zřít otřásající utrpení přírody jen proto, že se ho dotklo toto tajemství večeře Páně, že mu zjevení Kristovo osvítilo zrak pro přírodu.

Ani chléb a víno nejsou v této hodině jen zástupci země, ale jsou od nynějška praobrazem a vzorem pro celou zemi: Tak jako Kristus tehdy vstoupil do chleba a vína, chce vejít do celé země a celá země se má stát člověku tím, čím se stává při večeři Páně chléb a víno: Kristovým tělem a krví, pokrmem a nápojem člověka. Člověk nemá činit nic menšího než svým životem vykonávat to, co Kristus – proměňovat zemi. Duch Slunce se spojil s říší přírody. A bohoslužby, které koná, mají být praobrazem, vzorem a cestou k tomuto konání. Nejde o to, dobýt zemi zevně, ale dobýt vnitřně celou zeměkouli, proniknout zemi, proměnit ji Duchem Kristovým. Lze si představit velkolepější světový úkol?

Člověk mění zemi, země reaguje

Je-li člověk sám zotročený svým egoizmem a materializmem, nemůže osvobodit zemi. Veškerým svým jednáním zasahuje do světa, mění ho, ale zatím ne k dobrému. A protože zemi neosvobozuje, neproměňuje v dobro, země na to reaguje. Dnešní člověk stojí pyšně a zároveň bezradně proti přírodě a její síly se na něho vrhají, dokonce i ve válečných prostředcích. Člověk se vidí bezmocným proti zotročené přírodě, kterou chce ještě sobečtěji podmanit, a ta se proti němu obrací. Pro technického člověka již v přírodě nepřebývají božské bytosti, ba i z živoucích hvězdných světů se mu stala jen světélka pro oči. Bytost člověka se tím sama zatemňuje. Během patriarchální nadvlády podchlazeného vnějšího rozumu dochází jak k pustošení a týrání země, tak k zapomínání na žensky-božský princip – nebeský i zemský. Víme, že i svatý Jan hovoří o vyhnání ženy na poušť, o draku pronásledujícím ženu.

Stačí jen kritizovat?

Může v tom něco dělat každý z nás? Co si s touto realitou máme počít v běžném životě? Lze s tím něco dělat. Nebo jen mlhavě čekat na jakýsi zázrak dálné budoucnosti? Ne. I my již můžeme začít s konkrétní prací. I když to budou jen počátky, jsou zde tři možnosti – oko – ruce – duch.

Naše oko – již každý pohled na přírodu je důležitý a odpovědný. Díváme-li se na ni tupě a očima mrtvými, je to, jako by byla příroda v nás pohřbena. Ale pomíjívá příroda se v nás

může vzkřísit tak, že v nás déle žije jako duch a radost. Mysleme na to, nakolik v nás žijí lesy a řeky, tůňka a remízky, hory či kraje, které jsme viděli, se kterými jsme se niterně setkali. Tak jak v nás žijí, vezmeme je s sebou jako vzpomínky za hrob do vyššího světa. Jak v nás žije, co jsme viděli okem? Je vše zduchovnělé, zradostněné? Je to proměněné v našem prožitku? Příroda jde v každém člověku o malý krůček vstříc své proměně, pokud se může v jeho svobodném, vnímavém duchu čistě zrcadlit. Ne konzumovat čistý vzduch, krásu či ticho pro sebe, ale ze sebe jim vycházet vstříc svou láskou a radostí.

Naše ruka – jak zachází s rostlinami, se zvířaty, s půdou a nerosty? Jsou ruce, jež dovedou žehnat. Takové žehnající síly, vycházející od člověka, jsou pro přírodu významné. Účinkují příznivě na růst rostlin, uklidňují zvířata, působí blahodárně na vývoj drahokamů.

Náš duch – víme o Buddhovi, že dával často žehnajícím silám svého ducha proudit vědomě na východ, západ, sever, jih. Věděl, že to pro svět má význam. Byl to jen sebeklam? Místo, na něž vstoupí dobrý člověk, je posvěceno. Je to básnická fantazie? A především – Kristus řekl o chlebě a víně, spojiv své bytí s jejich bytím – Toto jest tělo mé. Byla to největší iluze?

Čím víc se prostupuje lidská, duševně-tělesná bytost duchem, silným duchem, duchem naplněným svobodou, věčností, zjevením, díkem k říši nerostné, rostlinné, zvířecí i božské, jak jsme to viděli u Pavla, tím více bude člověk poznávat, že jde přírodou jako vysvoboditel. Bude mít tisíce nových zážitků, bude konat tisíce nových činů. Dnes můžeme mluvit jen o prvních počátcích, ale z každého počátku lze pokračovat, na něco navazovat. Básník a filozof německého romantismu Novalis řekl: "Máme poslání! Jsme povoláni k proměně země!" Protestujme proti nesmyslným stavbám či kácení lesů, ale dělejme krom toho také sami něco. Není to snadné, ale už víme jak.